קיצור שלחן ערוך — דין הדלקת הנרות

חַיָּב כָּל אָדָם לְהַפְרִישׁ עַצְמוֹ מִמְּלָאכָה וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְכָל הַפָּחוֹת חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים. וְאִם אָמְרוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ שְׁתֵּי שָׁעוֹת עַד הַלַּיְלָה, מִכָּל מָקוֹם חָל שַׁבָּת עַל הַמָּעָט וַאֲסוּרִים בְּכָל הַמְּלָאכוֹת. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁבָּא מֵעִיר אַחֶרֶת לְכָאן, חָל עָלָיו שַׁבָּת מִיָּד כְּשֶׁאָמְרוּ בְּצִבּוּר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. וּבְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת אֵין אֶחָד נִגְרָר אַחַר חֲבֵרוֹ.

מִצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּנֵרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהַדְלִיק עֲשָׂרָה, וְיֵשׁ מַדְלִיקִין שִׁבְעָה. וְעַל כָּל פָּנִים רָאוּי שֶׁלֹּא לִפְחוֹת מִשְּׁתֵּי נֵרוֹת, נֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר, וְאַהּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק, גַּם בְּחַד סַגִּי. וְיִהְיוּ אֲרֻכִּים שֶׁיִּדְלְקוּ לְכָל הַפָּחוֹת עַד לְאַחַר הָאֲכִילָה. וְיהַדֵּר לִקְנוֹת נֵרוֹת יָפִים, דְּאָמַר רַב הוּנָא הָרָגִיל בְּנֵר שַׁבָּת לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ לַעֲשׁוֹתוֹ יָפֶה, הַוָּיָן לוֹ בָּנִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. עַל יְדֵי נֵר מִצְוָה, בָּא אוֹר תּוֹרָה. וְלָכֵן רָאוּי שֶׁתִּתְפַּלֵּל הָאִשָּׁה בִּשְׁעַת הַדְלָקָה, שֶׁיִּתֵּן לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּנִים זְכָרִים מְאִירִים בַּתּוֹרָה (רס"ג), וְטוֹב שֶׁתִּתֵּן מִקֹּדֶם אֵיזֶה פְּרוּטוֹת לִצְדָקָה. וְאִשָּׁה קְשַׁת רוּחַ בְּגִדּוּל בָּנִים אוֹ שֶׁאֵין לָהּ כְּלָל, סְגֻלָּה שֶׁתֹּאמַר לְאַחַר הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, הַהַפְטָרָה שֶׁל יוֹם רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְטוֹב שֶׁתָּבִין מַה שֶּׁהִיא אוֹמֶרֶת, וְתֹאמַר בְּכַוָּנָה.

מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן זַיִת. וְגַם שֶׁמֶן הָרָגִיל בֵּינֵינוּ שֶׁקּוֹרִין שֶׁמֶן פְּרָחִים (בלומענעהל) כָּשֵׁר. אֲבָל שְׁאָר שְׁמָנִים, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים, וְגַם הַפְּתִילָה יְהַדֵּר שֶׁתְּהֵא מִצֶּמֶר גֶּפֶן אוֹ פִּשְׁתָּן אוֹ קַנָּבוֹס, כִּי בִּשְׁאָר דְּבָרִים, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים. וּבִמְדִינָתֵנוּ נוֹהֲגִין לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת הָעֲשׂוּיִים מֵחֵלֶב, וְהֵן כְּשֵׁרוֹת אֲבָל לְהַנִּיחַ חֲתִיכַת חֵלֶב בְּתוֹךְ כְּלִי וּבְתוֹכוֹ פְּתִילָה, אָסוּר לְהַדְלִיק כֵּן. הַמַּדְלִיק צָרִיךְ שֶׁיַּדְלִיק עַד שֶׁיֵּאָחֵז הָאוֹר בְּרֹב אוֹתָהּ חֲתִיכַת פְּתִילָה הַיּוֹצְאָה מִן הַנֵּר. וְכֵן בְּנֵרוֹת הָעֲשׂוּיִם מֵחֵלֶב צָרִיךְ שֶׁיֵּאָחֵז הָאוֹר בְּרֹב הַפְּתִילָה הַיּוֹצֵאת.

כְּבָר יָדוּעַ שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם עוֹבֵר לַעֲשׂיָתָן. אֲבָל בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת לְשַׁבָּת, כֵּיוָן שֶׁבְּהַדְלָקָה מְקַבֶּלֶת הָאִשָּׁה שַׁבָּת עַל עַצְמָהּ, וְהַבְּרָכָה חֲרֵי הִיא הַתְחָלָה לַהַדְלָקָה, וְאִם כֵּן אִם תְּבָרֵךְ תְּחִלָּה, לֹא תוּכַל עוֹד לְהַדְלִיק, עַל כֵּן הִיא מַדְלֶקֶת תְּחִלָּה. וּכְדֵי שֶׁתְּהֵא הַבְּרָכָה עוֹבֵר לַעֲשׂיָתָן, פּוֹרֶשֶׂת יָדֶיהָ כְּנֶגֶד פָּנֶיהָ שֶׁלֹּא תִּרְאֶה הַנֵּרוֹת, וּמְבָרֶכֶת וּמְסִירָה אֶת הַיָּדַיִם וְרוֹאָה אֶת הַנֵּרוֹת, וַהֲוֵי כְּאִלּוּ בֵּרְכָה קֹדֶם הַהַדְלָקָה. (וּמִשּׁוּם לֹא פְּלוּג, נוֹהֲגוֹת כָּךְ גַּם בְּיוֹם טוֹב). וְעִקַּר הַנֵּרוֹת שֶׁבָּהֶן הֲוֵי קַבָּלַת שַׁבָּת, הֵן אֵלּוּ שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁאוֹכְלִין עֲלֵיו, וְעַל כֵּן תַּדְלִיק אוֹתָן בַּאַחֲרוֹנָה. וּבִשְׁעַת הַצָּרֵךְ, כְּגוֹן שֶׁהִיא צְרִיכָה לָלֶכֶת לַטְּבִילָה אוֹ לַחֻפָּה, אוֹ לִשְׁאָר דָּבָר נָחוּץ, תּוּכַל לְהַתְנוֹת שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת שַׁבָּת בַּהַדְלָקָה (עַיֵּן לְקַמָּן ק"ס סָעִיף ה'), וְאָז תּוּכַל לְבָרֵךְ קֹדֶם הַדְלָקָה. וַאֲפִלּוּ תְּנַאי בַּלֵּב, סַגִּי.

מִצְוַת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת חָלָה בֵּין עַל הָאֲנָשִׁים בֵּין עַל הַנָּשִׁים, אֶלָּא שֶׁהַנָּשִׁים מֻזְהָרוֹת בָּהּ יוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצוּיוֹת בַּבָּיִת. וְעוֹד מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהֶחְטִיאָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְהֶחֱשִׁיכָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁקְּרוּיָה נֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, נֵר אֱלֹהִים נִשְׁמַת אָדָם, וְלָכֵן צְרִיכָה הִיא לְתַקֵּן זֹאת בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת לִכְבוֹד שַׁבָּת. וְלָכֵן אִם הָאִשָּׁה בְּבֵיתָהּ, הִיא קוֹדֶמֶת לְמִצְוָה זֹאת. וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לְהָאִישׁ גַּם כֵּן לְסַיֵּעַ בַּמִּצְוָה וְיתַקֵּן אֶת הַנֵּרוֹת וְיהַבְהֵב אוֹתָן, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּדְלִיקֵן וְיכַבֵּן, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נוֹחִים אַחַר כָּךְ לְהַדְלֵק. וְאִשָּׁה יוֹלֶדֶת, בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹן יַדְלִיק הַבַּעַל וִיבָרֵךְ. אֲבָל אַחַר כָּךְ וְגַם בְּכָל פַּעַם שֶׁהִיא נִדָּה, הִיא מַדְלֶקֶת וּמְבָרֶכֶת.

נוֹהֲגוֹת הַנָּשִׁים שֶׁקֹּדֶם הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, רוֹחֲצוֹת וְלוֹבְשׁוֹת בִּגְדֵי שַׁבָּת, וְאַשְׁרֵי לָהֶן. וּצְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה תְּחִלָּה, כִּי בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת הִיא מְקַבֶּלֶת שַׁבָּת עַל עַצְמָהּ וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל אַחַר כָּךְ מִנְחָה שֶׁל חֹל. וְאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַחֲרָה בַּעֲסָקֶיהָ וּבָאָה לְבֵיתָהּ קָרוֹב לַחֲצִי שָׁעָה קֹדֶם שַׁבָּת, שֶׁאִם תִּרְחַץ וְתִלְבַּשׁ, תּוּכַל לָבֹא לִידֵי סְפֵק חִלּוּל שַׁבָּת, מִצְוָה

יוֹתֵר שֶׁתַּדְלִיק כְּמוֹת שֶׁהִיא מִשֶּׁתָּבוֹא חַס וְשָׁלוֹם לִידֵי סְפֵק חִלּוּל שַׁבָּת. וְאִם הַבַּעַל רוֹאֶה שֶׁהִיא מִתְאַחֶרֶת מִלָּבוֹא, מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁיַּדְלִיק הוּא וְאַל יַשְׁגִּיחַ בְּרָגְזָהּ.

אִם הָאִישׁ מַדְלִיק הַנֵּרוֹת, וְהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אַחַר כָּךְ אֵיזֶה מְלָאכָה, טוֹב גַּם כֵּן שֶׁיַּתְנֶה שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שַׁבָּת בְּהַדְלָקָה זוֹ. אֲבָל בְּדִיעֲבַד אִם לֹא הִתְנָה, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אַחַר כָּךְ מְלָאכָה, כִּי בְּהַדְלָקַת הַבַּעַל אֵין מִנְהָג שֶׁהוּא מְקַבֵּל שַׁבָּת.

צְרִיכִין לְהַדְלִיק בְּמָקוֹם שֶׁיֹּאכְלוּ, שֶׁיְּהֵא נֹכַח שֶׁמַּדְלִיקָן לִכְבוֹד שַׁבָּת, וְלֹא לְהַדְלִיק בְּמָקוֹם אַחֵר וּלְהַנִּיחָם אַחַר כָּךְ בְּמָקוֹם אַחֵר. אַךְ בִּשְׁעַת הַדְּחַק, כְּגוֹן שֶׁהָאִשָּׁה חוֹלָה וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לָלֶכֶת אֶל הַשֻּׁלְחָן, מַדְלֶקֶת כְּשֶׁהִיא בַּמִּטָּה, וּמַעֲמִידִין אוֹתָם אַחַר כָּךְ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּבֵית זֶה, כִּי כָּל הַבַּיִת נֶחְשָׁב מְקוֹמָן. וְנָשִׁים שֶׁמַּדְלִיקִין הַנֵּרוֹת בַּסָּכָּה, וְאַחַר כָּךְ נוֹשְׂאוֹת אוֹתָן לְתוֹךְ הַבַּיִת, לֹא יָפֶה הֵן עוֹשׂוֹת. נֵר שֶׁהוּא דּוֹלֵק מֵעֶרֶב שַׁבָּת, צְרִיכִין לְכַבּוֹתוֹ וּלְהַדְלִיקוֹ לִכְבוֹד שַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נֹכַח שֶׁמַּדְלִיק לִכְבוֹד שַׁבָּת.

צָרִיךְ לְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת בְּכָל הַחֲדָרִים שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם. מִי שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ אֵצֶל אִשְׁתּוֹ, כֵּיוָן שֶׁהִיא מְבָרֶכֶת עַל הַנֵּרוֹת שֶׁבְּחֶדֶר אֶחָד, אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ עַל הַהַדְלָקָה שֶׁבְּשְׁאָר חֲדָרִים. אֲבָל אִם הוּא בְּמָקוֹם אַחֵר, אִם יֵשׁ לוֹ שָׁם חֶדֶר מְיֻחָד, צָרִיךְ לְהַדְלִיק וּלְבָרֵךְ. וְאִם הֵם רַבִּים שֶׁנִּתְאַכְסְנוּ בְּחֶדֶר אֶחָד, יִשְׁתַּתְּפוּ לִקְנוֹת נֵרוֹת, וַיַּדְלִיק אֶחָד וִיבָרֵךְ וִיכַוֵּן לְהוֹצִיא אֶת כֻּלָּם בְּבִרְכָתוֹ, וְגַם הֵם יְכַוְּנוּ לָצֵאת בְּבִרְכָתוֹ. וְאִם אֵין לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד, אֲלָא שֶׁהוּא בְּחֶדֶר אֶחָד עִם בַּעַל הָאִשְׁפִּיזָא יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַדְלִיק, כֵּיוָן שֶׁאִשְׁתּוֹ מַדְלֶקֶת עָלָיו בְּבֵיתוֹ. וּבַחוּרִים הַלּוֹמְדִים בְּמָקוֹם אַחֵר, אִם יֵשׁ לָהֶם חֶדֶר מְיֻחָד, צְרִיכִין לְהַדְלִיק בִּבְרָכָה. וְיִשְׁתַּתְּפוּ גַּם כֵּן לִקְנוֹת נֵרוֹת וְאֶחָד יְבָרֵךְ וְיוֹצִיא אֶת כֻּלָּם. וּצְרִיכִין שֶׁיְּהִיוּ הַנֵּרוֹת דּוֹלְקִים עַד שֶׁיָּבֹאוּ שָׁמָּה. וְאִם אֵין לָהֶם חֶדֶר מְיֻחָד, כֵּיוָן שֶׁאֵין לָהֶם נָשִׁים שֶׁמַּדְלִיקוֹת, צְרִיכִין לָתֵת פְּרוּטָה לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁתְּהֶיֶה לָהֶם שֻׁתָּפוּת בַּנֵּרוֹת. וּמִי שֶׁהוּא סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן בַּעַל הַבַּיִת, הוּא בִּכְלָל בְּנֵי בֵּיתוֹ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִשְׁתַּתֵּף.

נוֹהֲגִין שֶׁאֲפִלּוּ כַּמָּה נָשִׁים, מַדְלִיקִין נֵרוֹת בְּבַיִת אֶחָד וְכָל אַחַת מְבָרֶכֶת עַל נֵרוֹת שֶׁלָּהּ, כִּי כַּמָּה שֶׁנּוֹתוֹסֵף אוֹרָה, יֵשׁ בָּהּ שִׂמְחָה יְתֵרָה. וְאַךְ יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא תַּדְלִיקֶנָּה שְׁתַּיִם בְּמְנוֹרָה אֶחָת. וּבִשְׁעַת הַדְּחַק מְקִלִּין גַּם בָּזֶה.

אֵין לִתֵּן מַיִם אֲפִלּוּ מִבְּעוֹד יוֹם לְתוֹךְ נֶקֶב הַמְּנוֹרָה שֶׁמַּכְנִיסִין שָׁם אֶת הַנֵּר שֶׁל חֵלֶב אוֹ שֶׁל שַׁעֲוָה, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיִּגִּיעַ לְשָׁם יִתְכַּבֶּה. וּבְמָקוֹם צֹרֶךְ, יֵשׁ לְהָקֵל אִם נוֹתֵן מִבְּעוֹד יוֹם. אֲבָל לְהַעֲמִיד כְּלִי עִם מַיִם תַּחַת מְנוֹרָה הַתְּלוּיָה, כְּדֵי שֶׁאִם יִפָּלוּ נִיצוֹצוֹת יִתְכַּבּוּ, אָסוּר גָּמוּר הִיא, אֲפִלּוּ לְהַעֲמִידוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. וּלְהַעֲמִיד כְּלִי בְּלִי מַיִם לְקַבֵּל הַנִּיצוֹצוֹת מֻתָּר, אֲפִלּוּ מִשֶּׁחָשְׁכָה, כִּי נִיצוֹצוֹת אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ. וּלְהַעֲמִיד הַכְּלִי בִּשְׁבִיל שֶׁיִּטְפְּטֵף לְשָׁם הַשֶּׁמֶן אוֹ הַחֵלֶב מִשֶּׁחָשְׁכָה, אָסוּר, דְּכֵיוָן שֶׁאִם יִטְפְּטֵף יֵאָסֵר הַכְּלִי בְּטִלְטוּל, נִמְצָא שֶׁהוּא מְבַטֵּל כְּלִי מֵהֵיכָנוֹ וְאָסוּר, מִשּׁוּם דַּהֲוֵי כְּאִלּוּ דָּבְקוּ שָׁם. אֲבָל לְהַעֲמִידוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, מֻתָּר. וְאִם נָטַף לְתוֹכוֹ שֶׁמֶן, אָסוּר לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת, וְהַכְּלִי אָסוּר בְּטִלְטוּל. וְאִם לֹא נָטַף לְתוֹכוֹ, לֹא נֶאֱסַר הַכְּלִי בְּטִלְטוּל עַל יְדֵי מַחְשָׁבָה בְּעָלְמָא.

טוֹב לְהַנִּיחַ אֶת הַחַלּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן קֹדֶם שֶׁמַּדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, כְּדִלְקַמָּן סִימָן פ"ט סָעִיף ב'.

אִשָּׁה סוֹמָא אִם יֵשׁ לָהּ בַּעַל, יַדְלִיק הַבַּעַל וִיבָרֵךְ. וְאִם אֵין לָהּ בַּעַל וְהִיא דָּרָה לְבַדָּהּ מַדְלֶקֶת וּמְבָרֶכֶת. וְאִם דָּרָה עִם אֲחֵרִים בְּבַיִת אֶחָד וְהָאֲחֵרִים מַדְלִיקִין, מַדְלֶקֶת הַסּוֹמָא בְּלֹא בְּרָכָה. אַךְ אִם הִיא עֲקֶרֶת הַבַּיִת תַּדְלִיק הִיא תְּחִלָּה וּתְבָרֵךְ, וְאַחַר כָּךְ יַדְלִיקוּ הָאֲחֵרִים וִיבָרְכוּ.

אִשָּׁה שֶׁשָּׁכְחָה פַּעַם אַחַת לְהַדְלִיק, תַּדְלִיק כָּל יָמֶיהָ נֵר אֶחָד יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיְתָה רְגִילָה. וְכֵן אִם שָׁכְחָה כַּמָּה פְּעָמִים תַּדְלִיק תָּמִיד נֵר אֶחָד יוֹתֵר, וְהוּא מִשּׁוּם הֶכֵּר, שֶׁתְּהֵא זְהִירָה מִכָּאן וּלְהַבָּא. וְלָכֵן אִם מֻחֶמֶת אֹנֶס לֹא הִדְלִיקָה, אֵינָהּ צְרִיכָה לְהוֹסִיף.